

Baṅgladeshren Santaḷ Hoṛko_0_nkoá Legcar, Paṛsi ar Sãohẽt´-02

Hoṛkoá bonodolre belhanti se bejut bonodol hõ nélogók kana. Asokaete Bangladesh're Bangla legcar reak urali (*influence*), dhoromko reak urali (*influence*) karonte mońj bonodol jemon hećakana onkage begor bujte hoṛko peṛta sen hõko pãrẽkkana. Jemon-

1. Hoṛko jaṭak napae napae aema aṛicaḷiko begor buj pachnaote (*analysis*) apnar hũṛsõ leka bodol, baḡi giḍiać, arko hiṛiń aṭeṭ kana. Nebetar nélogók kana aema dolren Isai hoṛko menaćkoa. Onko mudren adomko ṭhen do Hoṛ jaṭak baj bajna, eneć, sereń, hoṛmo reak cekan lekan sapaćko coń bań calaća. Janam chaṭiaṛ, bapla naṛjoṛ tol dhara, porob porbas, peṛa paṛbhać ar emankore ganoć lekan aṛicaḷi, acarko hõ pehlań mẽṭte néloća; ar ona bodol Bangla aṛicaḷi reak urali (*influence*) néloć kana. Mare hora se Beisai hoṛko hõ apnar porob porbas, neo-dhorom, bapla biha, janam, gujuć guruć, bhandan emankore napae acarkoko hiṛiń aṭeṭ kana. Neo-dhorom, dewa sewa reak bãkhẽṛko hõ begor ceṭeṭte hiṛiń adoć kana. Hoṛać aṛicaḷi rukhiaṛi ar pańjaere néloć kana ceṭ Isai hoṛem men ar Be-Isai hoṛem men jaṭak legcar duńdhau ar pachnao buj laḡiṭ ceṭ kaṁige bań hoyoć kana. Endeteroń Santali legcarre napae sudhrau ar lahanti do komge hoyoć kana, bickom oktere bejut ar gatagam ther hapeteṭge néloć kana.
2. Nisã beoj bebohar, tayom bań nel daram, becol beohar, hipiskã, hoṛko talare ekoṭ reak obhab ar ar karonko adom Hoṛko atore oktre aḍi aṭ néloć kana. Asokaete nisã reak beoj bebohar karonte ghaṛońjre rin dhar, reńgeć, ruã haso, okte aṛiṛeḡe gujuć guru, rańḍi, ṭuaṛ amar ar cetatko coń boloć kana. Noa nisã beoj bebohar ar bebosa

karonte gharońjte jumi luťia ar sandgar Dekoko boloć kana. Oktere gharońjren era, hopon era, kiminko são becol sompokko teareťte onkoko noťtoeťkoa, atoren mańjhi paranikko são kařařiařu, lařhai tapamko sirjaueť kana; ar hořko bhitrire hõ binjuripari herel maejiu mudre becol rit beohar, jhogra tamam arhõ cetatkote coń oka do ato hõ josaoć kana. Un do mańjhi paranikkoać sason bań calać kana ar somaj do besulukte pereć cabać kana. Ar nońkate Santal hořkoać legcarre bařić urali boloć kana.

SANTALI PARSI

Jãhã pařsige beohar se rořeťte abo do abokoać suk duk, kusi rařka, jařuř, monsuba arhõ cetatko coń bon sodoreť kana ar bon buj ocoeť kana. Noa pařsi se roř daře do manwako lađiť Ťařkur jiuać heřan dange, oka dan do eťać jiwianko nońka sařitte do bańko řamakať.

Noa Santali pařsi do ađi mare sedae pařsi kana. Sãohẽť dharate bon tula jokha lekhan/ pachnao (*analysis*) lekhan Santali pařsi do řeloća sedae khonge dhorage phaelao, niphuť, liťhur ar jomokgea. Ar legemre hõ lahanti hijuć kana, bań řhakeť ther utařa. Eken miť bar hoř okoe do go-pařsi babon duľařeťkan onko lađiťge Santali pařsi do hiřiń ať se sa ocogoć kana. Pařsi aćteť do tis hõ bań thukum thera, bań mařtać kana, noa reać momohna do menaćgea.

Pařsi Thok— Abo Santal hořko ‘Nri-biggani’ metaćme manwawać oř-bõs sućsutrařukoać (*anthropologist*) pachnao (*analysis*) lekate ‘*Proto-Austroloid*’ thokren kana bon mente sařakana. Ar Santali pařsi do ‘Munđari’ pařsi thokre haťiń begarakana. Ar noa pařsi reać caherteť (*characteristic*) English’te do ‘*Agglutinative language*’ metaćme laťaćmiť pařsiko metać kana.

Onol Dhara— Bađaekangea bon noa Santali pařsi do ađi maregea. Ar Santali pařsite oćol ehopakan reać itihis hõ menaćgea. (Jugsirijolre chapa sodorlen Mn. Ejikel Hembrom ar Mn. Rimil Raj Badoliać ol khon tumal) Santali pařsi ađlařa oloćko mudre

Rev. Pastor J. Philip (Baptist Missionary) miť núm halan lek hoř kanae. Nui sahebge banma Santali pãhil olokić do. Uni do Bharot disom reak Uřissare Jolessor Mission khon pãhil Baŋgla horopte Santaliye olleťa- 1845 salre. Menkhan uni do ađi usaragey bujhaũkeťa Baŋgla horopte Santali kathako reak ařan pušťau baň hoyok kana. Khan Roman horopte Santali oloke portonkeťa. Ar 1863 salre Mn. Dr. Lepsus nútuman miť saheb do Roman horop khon Santali pãrsire beohar jutok nonkan horopko bachao kate onakore *diacritical marks (dhoni-cincho)* beoharkeťa. Uniak ona kami eťak sahebko khuřko kusiaťťaea ar nonkate ona Roman horop do bai baite Santali horop mentege bikauena ar goťaťanđi napae beohar ehopea.

Noa Bangladesh're Santalite okol tis khon ehopakana ona do jothatte baň menogok kana. Tobe noa do dhorage paťiaũ lek katha kana je, British amolrege noa Bařin disomre 'Lutheran ar Ctholic Missinary'ko dhrom porcar ar Misiónko řarhao okte khonge Santali onol reak rup do hećakana.

Santali Pãrsi beboharokkan řhãiko– Bangladesh're Santali pãrsi beboharokkan do miť kathate bon men dařeaķa- đihat atokore joto Hoř gharonj ar somajre 99% (sae por) hoř do Santali kathako rořeť kana. Sohor ar bajarkorege Hořko eťak řatrenko sãoko tahẽ mesalkan guakťe somaj ar gharonjkore hũ Baŋgla mesalko rořeť kana. Asokaete gidřako mudre Baŋgla reak ajhať urali (*influence*) pařaok kante adomko do Santali katha hũ hiřin se đher do bako ceťeť kana.

Sikhaũna řhaona (*institution*) re bebohar– Thořa itihás řak řiaķ lekhan nelogoka British-Bharotre Santal hořko olok pařhao ceť ocokoa mente Sorkar daraete 1923 Kr. salre "Santal Board of Education" nútuman miť komiři tearlena. Ona bordre, asokaete Hořkoak subida nel lađiťte un okte Mn. phadar Cattaneo (PMIE, Italian) hũ miť řasiã doho ocolena. Ar noa bord daraete 1934 Kr. sal mudre Hořko talare 31 gořen Santali *primary school* tearlena. Ar noa Bangladesh're (un do British-Bharot) Gomostapur thanare 2 gořen, Nachole thanare 1 gořen ar Nawabgonj thanare 1 gořen *Santali Primary school* tearlena.

Menkhan un okte Hoṛ mahasoeko begorte Santali paṛhao do mońj bań hoyońkan tahẽkana.

Ar Pakistan amolre Hoṛko talare Misonarikoak iskul ar borđĩnkore Santali paṛhao napaege calańkan tahẽkana. Ar Bańgladeshre nit hańiń cetan se latar sikhaua ńhaonakore Santali paṛhao ađi niam dharate do bań hoyoń kana. Menkhan ńegoń kana Bangladesh sađhin tayom sikhaua ńhaonakore (*Educational institution*) Santali paṛhao do bai baite đhilau heńakana. Enhõ Misonary iskul ar borđĩnkore Santali paṛhao mońamuńi calań kangea.

Ar noa disomre Santali paṛhao etohop reań kathako thoṛathuńi sađud nońka ńamogoń kana bańma 1905 Kr. sal khon Bańgladeshre Santali paṛhao ehopakana. Miń bar Mison iskulko okare do Santali paṛhao hoyońkan tahẽkan ńum ganoka. Jemon Nowga jilare Beniduar prathomik iskul- 1911 Kr. sal, Nikesor prathomik iskul- 1932, Jogdol prathomik iskul- 1942 kr. sal. Noa Rajshahi jilare hõ Badhar Lutheran mision do Pakistan India disom hańiń begar ar sađhinoń laha khonge menaka ar un khonge Hoṛ gidrańko Santaliko paṛhaoń kan tahẽ kana. Ar noa Bangladesh're Santali onol do pańil khonge eken Santali horopte hoe heńakana. Bangla horop bebohar do eken pon mońẽ bochor laha khon thoṛa thuńi hoyoń kana. Ol ciki ar Debnagri horop sańte Bangladesh'ren hoṛko do nit hõ ańuriko oporomońa. (ol to_n'get'a)